

החבר – אלזה מורנטה

חוברת לימוד · חטיבת ביניים · מסלול עולים חדשים

📖 את היצירה קוראים במקראה הכיתתית.

שם: _____ **כיתה:** _____ **תאריך:** _____

תוכן החוברת

1. על הסופרת
2. הסיפור – סצנה אחרי סצנה
3. מבנה העלילה
4. הדמויות
5. אמצעים ספרותיים ונושאים
6. שאלות ומשימות
7. משימת כתיבה וכרטיס יציאה

יצרה: רוית ראש בן ישי

✍️ על הסופרת

אלזה מורנטה (1912–1985) נולדה ברומא שבאיטליה והייתה מהסופרות החשובות של איטליה במאה ה־20.

היא כתבה רומנים, סיפורים קצרים ושירה, ורבות מיצירותיה עוסקות בילדות, במשפחה, בעוני ובבדידות – תמיד דרך עיניים של דמויות רגישות.

ב"החבר" היא מתארת מבט לאחור של אדם בוגר על חברות מגיל 13 – חברות של הערצה, סוד, בושה ועלבון.

📖 מילון

מילה		הסבר
גִימנסיה	🏫	בית ספר תיכון באירופה של פעם
יְפֵה־תֹּאַר	😍	יפה מאוד במראה
מַרְדָן	😤	מי שלא מציית לכללים
רַב־מַלְאָךְ	😇	מלאך חשוב מאוד; כינוי של הערצה
יְהִירוּת	😏	גאווה; הרגשה "אני יותר טוב"
מְשָׁרֶתֶת	🧹	אישה שעובדת בבית של משפחה עשירה
מְסֻיֶּגֶת	🤐	שומרת מרחק, לא פתוחה
צַמָּה / פְּקַעַת	🧶	שיער קלוע / שיער אסוף בעיגול מאחור
כְּנוּעָה	🥺	צייתנית, מקבלת בלי להתנגד
קָתֶדְרָה	🧐	שולחן או בימה של המורה בקדמת הכיתה
מִפְלָט	🚪	דרך מוצא, מקום לברוח אליו
בּוּז	👎	זלזול חזק במישהו
שׁוּלְיָה	🧰	עובד צעיר שלומד מקצוע אצל בעל עסק
חַרְשָׁן	📚	(כינוי מזלזל) מי שלומד כל הזמן בשביל ציונים
נְחִיתוּת	⬇️	הרגשה או מצב של "פחות" מאחרים
יָתוֹם	💔	ילד שאביו או אמו (או שניהם) מתו
סֹמֶק / חִוָּרוֹן	😳	אדמומיות בפנים / פנים לבנות מאוד
חֶרָטָה	😔	צער על מעשה שעשיתי

הסיפור – סצנה אחרי סצנה

1. אאוגוסטו הוא תלמיד טוב. הוא בן 13.
2. בכיתה יש ילד יפה וחכם. אאוגוסטו קורא לו בלב "רב־מלאך".
3. כל הילדים חושבים: החבר עשיר.
4. כל יום אישה באה לקחת את החבר. הוא אומר: "היא המשרתת שלי".
5. יום אחד החבר בוכה מאוד בכיתה.
6. למחרת כולם יודעים: אמא שלו מתה. האישה הייתה אמא שלו. הוא התבייש, כי הם עניים.
7. הילדים בכיתה מזלזלים בו. החבר עוזב את בית הספר ועובד בחנות של הדוד.
8. אאוגוסטו פוגש אותו בחנות. החבר אומר: "חרשן". אאוגוסטו עונה: "בן של משרתת" – ובורח.
9. היום אאוגוסטו מבוגר. הוא מצטער מאוד ועדיין אוהב את החבר.

מבנה העלילה

חלק א׳

שלב	מה קורה
פתיחה	הצגת המספר, הכיתה והחבר היפה והמוערץ – "רב־מלאך".
סיבוך	אישה "משרתת" באה לקחת את החבר מבית הספר בכל יום.
שיא	החבר פורץ בבכי מר ליד שולחן המורה.
התרה	מתברר שאמו מתה – והיא הייתה "המשרתת".
סיום	בוז של הכיתה; החבר עוזב את בית הספר.

חלק ב׳

שלב	מה קורה
פתיחה	המספר מגלה במקרה שהחבר עובד בחנות הדוד.
סיבוך	תיאור מראה עלוב: בגד צר וקצר, חיוך מאולץ; המספר קר ושותק.
שיא	עימות מילולי: "חרשן" מול "בן של משרתת".
התרה	המספר רואה את פגיעת החבר, אהבתו חוזרת – והוא נמלט.
סיום	חרטה ואשמה עד היום; "מוכן לשבת במקומו".

הדמויות

המספר – אאוגוסטו

דמות ראשית ומספר גיבור (גוף ראשון)

תכונות: מצטיין ושאפתן, רגיש ובעל נטייה פיוטית, מעריץ את החבר, מושפע מהחבורה

החבר – "רב־מלאך"

דמות משנית מרכזית (ללא שם!)

תכונות: יפה־תואר ומבריק, מרדן ועצל, גאה ויהיר כלפי חוץ, מתבייש בעוני

האם – "המשרתת"

דמות משנית

תכונות: מסורה ואוהבת, עייפה וחולה, שקטה וגאה, שומרת על סוד בנה

תדמית מול מציאות

מה הכיתה חשבה	מה התברר
החבר הוא העשיר מכולם.	החבר עני ומתבייש בעוניו.
ביתו של החבר מלכותי.	"המשרתת" היא אמו.
לחבר יש משרתת פרטית.	אמו חולה ועייפה.
החבר יהיר כי הכול בא לו בקלות.	הוא יתום מאב.
גם הגורל מפנק אותו.	הוא יעבוד כשוליה בחנות.

מה הסיפור מלמד?

- מה שרואים מבחוץ – זה לא כל הסיפור.
- בושה יכולה לגרום לנו להסתיר דברים.
- מילה פוגעת נשארת הרבה זמן.

שם: _____ כיתה: _____ תאריך: _____

שאלות ומשימות

1. בן כמה היה המספר בזמן האירועים?

א) 11 ב) 13 ג) 16

2. איזה כינוי נתן המספר לחבר בלבו?

א) נסיך ב) רב־מלאך ג) אלוף הכיתה

3. מדוע חשבה הכיתה שהחבר עשיר?

א) הוא הגיע במכונית ב) בגדיו המסודרים, עניבותיו וספריו המבריקים

ג) הוא סיפר על הארמון שלו

4. מי הייתה האישה שחיכתה לחבר בשער?

א) משרתת ב) אמו ג) דודתו

5. איזה פרט באישה רומז על קשר משפחתי לחבר?

א) הצמה הזהובה ב) הנעליים ג) הקול שלה

6. מה קרה כשהחבר נקרא להיבחן?

א) ענה נכון על הכול ב) פרץ בבכי מר ג) ברח מהכיתה

7. מי הייתה האישה שחיכתה לחבר? למה הוא אמר שהיא משרתת?

✉ משימת כתיבה – עברו 10 שנים

המספר כותב מכתב לחבר: מתאר את הפגישה בחנות מנקודת מבטו ומסביר למה אמר את מה שאמר. או: החבר עונה – מתנצל או לא מתנצל, ומסביר.

- מבנה מכתב לא רשמי
- לפחות 6–8 שורות
- לפחות 2 פרטים מהיצירה

קריטריון	מלא	חלקי	חסר	נק׳
מבנה מכתב	פנייה, פתיחה, גוף, סיום וחתימה – מלאים ומסודרים	יש רוב חלקי המכתב	חסרים חלקים רבים	20
נאמנות ליצירה	3+ פרטים מדויקים מהיצירה, משולבים בטבעיות	2–1 פרטים	אין פרטים או שיש טעויות	25
נקודת מבט ורגש	קול הדמות ברור; רגשות והסברים משכנעים	קול הדמות חלקי	לא ברור מי כותב	25
תוכן ומשמעות	הסבר עמוק: למה אמר/עשה, מה הבין עם השנים	הסבר כללי	אין הסבר	15
לשון והיקף	12+ שורות, לשון בהירה, פיסוק נכון	11–8 שורות או טעויות מעטות	פחות מ־8 שורות או טעויות רבות	15

כרטיס יציאה

דבר אחד שלמדתי על חברות מהסיפור:

רגע אחד שבו המספר יכול היה לבחור אחרת:
